

Om att inte svika judar och palestinier

I förra numret av Svensk Kyrkotidning (nummer 4-2015) inledde Helene Egnell ett samtal om Israel-Palestina-konflikten och vårt förhållningssätt mot palestinier och judar. Bakgrunden var den omdebatterade medverkan av Mitri Raheb vid teologifestivalen i Uppsala tidigare i år. Samtalet fortsätter i detta nummer med en artikel av Anna Karin Hammar där hon skriver att arbetet mot anti-semitismen i Europa och mot ockupationen och förtrycket av palestinerna behöver göras med samma varma själ.

Min relation till judar och palestinier och min förståelse av detta ämne är formad av en personlig resa med en viktig anhalt i Prags äldsta synagoga. Jag minns en dag på 90-talet då jag står där inne i det som kanske är Europas äldsta synagoga och jag ber till Gud: gör mitt hjärta öppet att jag aldrig sviker vare sig judar eller palestinier. Livet och arbetet hade fört mig nära både judar och kristna palestinier. Som studentpräst i Lund på åttiotalet hade jag träffat radikala judiska studenter från USA som deltog i oron för vad som hände med Jerusalem med byggandet av illegala judiska bosättningar runt staden. På 90-talet lärde jag känna flera personer i den judiska församlingen i Malmö i ett interreligiöst nätverk som träffades hos varandra.

Första gången jag besökte Palestina och Israel var i februari 1988, tre månader efter det att Intifadan, uppresningen mot Israels ockupationspolitik, hade börjat på Västbanken. Min ciceron var Doris Salah, generalsekreterare för KFUK, som mötte mig vid flygplatsen och redan på vägen till Jerusalem visade var de palestinska byarna hade legat och berättade minnen från Nakba, katastrofen, 1948-49, då palestinerna blev ett flyktingfolk. Känslan av fördrivning och övergivenhet förstärktes av ockupationen av Västbanken, östra Jerusalem, Gaza och Golan 1967. Sexdagarskriget, som på arabiska kallas Naksa, Bakslaget.¹

Där i synagogan i Prag bad jag att jag som tillhörde en antijudisk västlig kristen tradition inte skulle svika

judar. Och att min kärlek skulle vara lika trofast till det palestinska folk och de kristna palestinier som jag lärt känna genom mina år på Kyrkornas världsråd.

Det är en bön som jag har behövt upprepa många gånger. Det är ingen lättbesvarad bön för en västerländsk kristen som är del av en historia som ofta svikit båda.

Sveken mot judarna

Även om min far var en övertygad antinazist, så kastar Förintelsen av sex miljoner judar sin skugga över alla europeiska kristna. Judesuggan i Uppsala domkyrka tillhör en anti-judisk kristen tradition som följt den kristna kyrkan sedan begynnelsen. Antijudiskhet ska inte blandas samman med antisemitism, en term som inte är definierad av vare sig FN eller EU, men som ofta förbinds med 1700- och 1800-talens rasbiologi. Den kristna kyrkan har alltid accepterat döpta judar, men kyrkans antijudiskhet har varit ett oundvikligt incitament till den senare rasbiologiskt grundade antisemitismen. Det är denna insikt som gör att kyrkoherden i Malmö har förbjudit Improperierna att sjungas i Malmö pastorats kyrkor.² Improperierna av Palestrina brukar framföras på Långfredagen. De innehåller anklagelsen att judarna mördade Jesus. Det finns spår av den anklagelsen i Nya testamentet. Matteusevangeliet: Men hela folket ropade: Hans blod må komma över oss och våra barn (Matt 27:25) Orden har ofta tolkats så, som att judarna har skuld till Jesu död.³ Troligen kommer anklagelsen i Improperierna från det apokryfa

Petrusevangeliet. Där är det judarna som utför avrättningen av Jesus, och inte som i de fyra evangelierna i NT, den romerska ockupationsmakten.⁴

Nya testamentet är inte antisemitiskt. Antisemitismen kommer först senare. Inom NT är det i regel judar som skriver hatiskt mot judar. Även om andra översättningar av hoi Ioudaioi i Johannesevangeliet skulle kunna ta bort en del av stötestenarna, så är det ändå fruktansvärt tydligt att grundtexten bär stark konflikt.⁵ NT har ett språk som anklagar judar och som när de läses i kontexter som inte är inomjudiska blir till ett avståndstagande mot det som är judiskt och de som är judar på ett annat sätt än när kritik framförs i en inomjudisk grupp. Varifrån kommer allt detta?

Jag menar att det är bearbetningen av den oro som väcks hos de Kristustroende, hos den första kyrkan, när han som kom till det som var hans, men hans egna tog inte emot honom (Joh. 1:11). De judar som inte tror på Jesus som Kristus vållar en oro hos de troende som gör att de tar avstånd från judar. Här är rötterna till den konflikt som avtecknas redan i Nya testamentet. Kristendom skiljer ut sig från judendom på ett sätt som tyder på en tilltagande animositet.⁶

Markus, som är äldst av evangelierna, hanterar detta med hjälp av den så kallade Messiashemligheten, att lärjungarna inte ska berätta vem Jesus är utan att det ska avslöjas senare vem han är, nämligen Messias.⁷ Kanske finns en förhoppning att under tiden ska fler judar komma till tro på Jesus som Messias.⁸

Johannesevangeliet, skrivet om-

kring år 90, återspeglar den djupaste konflikten. På ett paradoxalt vis uttrycker Johannesevangeliet både en stark uppskattning av judiskt liv och judiska högtider och en stark fiendlighet. Då har det hunnit bli uppenbart att många judar inte tror på Jesus som Kristus.⁹ Fientligheten växer mot dem som inte tror. Den judisk-kristna dialogen har ägnat merparten av sin tid till att bearbeta skadeverkingarna av detta.

Även om situationen på många håll i världen motsäger det, är det ändå min tes att vi lever i en tid av möjlig hermeneutisk ödmjukhet. Det behöver inte vara antingen eller, rätt eller fel. Det finns rum till flera förståelser av Gud och av livet. Jag tror att föreställningen om en enda sanning har förmörkat mänsklighetens dagar mer än vad vi har riktigt tagit in.

I min doktorsavhandling om dopet kämpar jag med att förstå dopet som viktigt för kristna utan att anngöra andra som inte är döpta och som inte känner sig kallade att vara kristna utan har andra identiteter. De kan vara judar, muslimer, buddhister, ateister och andra.¹⁰ Genom begreppet partikulär universalism, som jag fann hos Ola Sigurdson, har jag fått hjälp att se att vi kan som kristna omfatta en helhetssyn på livet och tillvaron utifrån vår särskilda och partikulära berättelse. Den är vårt bidrag till världens helande. Andra traditioner har sina berättelser. Tillsammans söker vi den sanning och den Gud som är större än vad vi kan förstå eller tänka. Alla religioner och traditioner behöver idag ha ödmjukhet i sina sanningsanspråk. Vi kan framföra kandidater till sanning, men vi kan inte äga sanningen. Gud är större.¹¹ Min vän Hans Ucko säger det mera uttrycksfullt. "Jag är Guds favorit? C'est passé."¹² Dvs. att någon religiös grupp skulle ha ett försteg inför Gud, det är något som inte är rimligt att tro längre.

Hur möta dem som inte tror som "vi"?

Hur ska vi alltså möta den som inte tror som jag själv, som inte tror som

det "vi" som "vi" omfattar? Det är kärnan i kyrkans antijudiskhet, menar jag. Ur den smärtsamma upptäckten att alla inte tror på samma sätt växer den kristna kyrkans identitet fram med de judiskt praktiserande och troende som en alltmera negativ bakgrund. Den västliga kyrkan har

"Det finns rum till flera förståelser av Gud och av livet"

sedan dess, menar Katharina von Kellenbach, antingen gjort judar till syndabockar, eller målat fram det judiska som en negativ bakgrund mot den positiva tolkningen av det kristna eller helt enkelt betraktat judendomen som överspelad med att frälsningens folk nu finns bland de kristna.¹³ Det är här begreppet ersättningsteologi kommer in. Den kristna kyrkan ersätter judendomen. Det vi kan kalla anngörande har under den västliga historien praktiserats till döds. Så som vi ser hur Islamiska staten och al Qaeda grupper förföljer och mördar andra troende, av ingen annan anledning än deras tro, idag. Till och med om det är en annan muslimsk tro.

Augustinus (353-430) var den första att peka på att judarnas fortsatta existens var Guds eget verk. Judar fortsatte att vara judar eftersom Gud själv ville det. Gud använde dem som ett pedagogiskt exempel på att så går det för dem som inte tar emot Kristus. Det var en föraktets teologi. Deras olycka visade på att kyrkan hade rätt och judarna som inte tog emot Kristus hade fel. Augustinus kunde också sträcka sig till att judarna genom att frambära skrifterna var den kristna kyrkans bibliotekarier, som tillhandahöll den äldre bibliska litteraturen.¹⁴

Hos Martin Luther (1483-1546) kulminerar kyrkans antijudiskhet. Hans ganska sena verk Om judarna och deras lögn (1543) används nästan ordagrant i Hitlers Mein Kampf, om jag förstått det rätt. Det är plågsamt att läsa dessa texter, och det blev ett

helvete för judar att utsättas för detta program för förföljelse och mordande, som nästan exakt blev verklighet under Kristallnatten. Martin Luther skrev en mera positivt stämd skrift om judar tidigare i livet: Jesus Kristus föddes som jude (1923).¹⁵ Det är tänkbart att han trodde att judarna

skulle vinnas för kristen tro genom reformationen. När så inte blev fallet vände han sig emot dem med fruktansvärd vrede.

Under nazismen tog den sk Bekännelskyrkan och Dietrich Bonhoeffer avstånd från förföljelsen av judar, men de var alltför få för att göra någon verklig skillnad.

Huvudintrycket är otvivelaktigt att den västliga kristna kyrkan till stor del svikit judarna under olika förföljelser under historien och med kulmen i Förintelsen.

Sveken mot palestinierna

Min ingång till det palestinska folket har framför allt gått genom de kristna. Även om de kristna är en liten grupp av dagens palestinier, är de en grupp med en tvåtusenårig kyrkohistoria.¹⁶ Och det är här som den västliga kyrkans svek kommer in. Vi kristna i väst har negligerat palestiniernas kyrkohistoria. Vi har inte bejakat kontinuiteten i den kristna närvaron i det heliga landet sedan den första pingstdagen. Denna kontinuitet bär palestinska kristna med stolthet.

Nora Kort skriver i det senaste numret av *Cornerstone*:

*"I come from a family that is deeply rooted in Jerusalem, with a presence that dates back to Pentecost."*¹⁷

Samma känsla kan finnas bland kristna i Betlehem. Och också i de så kallade ursprungskristna byarna, Taybeh, Ein Arik med flera.

Ett av västliga kristnas djupaste

svek är förstås korståget 1099, då västliga kristna dödade judar, ortodoxa kristna och muslimer med samma frenesi.

Det var en föraning till vad som skulle drabba ortodoxa kristna i Konstantinopel i början av 1200-talet.

Den palestinske teologen och ledaren för kulturinstitutioner och universitet i Betlehem, Mitri Raheb, besökte Sverige under Teologifestivalen i februari i år. Hans besök väckte stor

identifierades med det bibliska Israel utan att skilja dem från den moderna staten Israel.

Nakba, det som av palestinerna alltså kallas Katastrofen, medför att palestinernas närvaro i landet osynliggörs och de drivs också bort. Inte mindre än 418 byar förstörs och palestinerna blir till stor del ett folk på flykt. Men många stannar kvar.²¹

Ockupationen i de förblivande delarna av Palestina börjar 1967. Också

the civil and religious rights of existing non-Jewish communities..." Dvs ingenting får negativt påverka lokalbefolkningens rättigheter.²⁴

Ett av de västliga kristnas stora svek mot palestinerna är alltså den kristna sionismen, som menar att judarna har rätt till landet i kraft av Guds löften och val.

Kristen sionism har avfärdats i Svenska kyrkans kyrkomöte vid antagandet av dokumentet Guds vägar. Då sade ekumenikuskottet mycket tydligt, och det har senare blivit Svenska kyrkans linje, att frågan om land inte kan avgöras med vare sig religiös rätt och argumentation eller med historisk rätt och argumentation utan enbart med hjälp av folkrätten.²⁵ Därför stödde kyrkomötet 2012 helt folkrättsenligt erkännandet av Palestina som medlemsstat inom FN innan den svenska regeringen tog steget att erkänna Palestina som stat.²⁶

Från svek till solidaritet

Hur ser vägen ut från svek till solidaritet?

Jag skall strax komma fram med ett förslag i sju punkter, men jag vill först understryka att arbetet mot anti-semitismen i Europa och mot ockupationen och förtrycket av palestinerna behöver göras med samma varma själ.

Därtill menar jag att om krav ska läggas på palestinerna att bryta med kyrkans anti-judiska diskurs i teologi och psalmer och sånger och upphöra med kyrkans legitimering av anti-judiskhet, så måste motsvarande krav ställas på den judisk-kristna dialogen i västvärlden att tydligt ta ställning mot Israels förtryck av palestinerna och skuldbeläggandet av dem för den anti-judiskhet som vuxit fram i framför allt den västliga kyrkans utveckling. Det heliga landet har under århundraden inte kännetecknats av pogromer utan av att leva tillsammans med mångfald under olika ockupanter, som kommit och gått.

Därtill kommer, menar jag, att en maktanalys måste göras. På sätt och vis är det detta som Mitri Raheb gör i sin bok *Tro under ockupation*. Här

”Politiskt har Väst svikit genom att oändliga rader av FN-resolutioner inte har omsatts i handling”

uppmärksamhet. Mitri Raheb knyter palestinernas kontinuitet inte enbart till de kristna utan till Am Haaretz, landets folk. Han står i en forsknings-tradition som kan härledas till *Palestinian Oriental Society*, grundat 1920, vars forskare var övertygade om att landets folk och särskilt Palestinas bönder representerade det levande arvet av alla ackumulerade gamla kulturer som uppstod i Palestina. Forskarna i denna internationella grupp nämner särskilt den kanaaneiska, den filisteiska, den hebreiska, nabatenska, syro- arameiska och arabiska kulturen.¹⁸

För dem var Palestina inte ”ett land utan folk”.¹⁹ Palestinierna var fortsättningen på landets folk. Palestinierna (judar, kristna och muslimer) är Am Haaretz. Inte som en nationalistisk ideologi utan som en intellektuell diskurs, närmare sociologi och folklivsforskning än statsvetenskap.

Men palestinerna kom att få betala för Europas synder mot judarna.

Mitri Raheb skriver:

”Hela diskursen att se de palestinska bönderna som landets arvtagare och arvtagare till de föregående civilisationerna förlorades fullständigt.”²⁰

I stället kom en post-Förintelsen teologi med Karl Barth i spetsen. Judar

den är ett stort bakslag, Naksa, på arabiska. Kairosdokumentet från 1999 säger tydligt att ockupationen är synd.²² Men frågan är om inte den gamle generalsekretären för MECC (Middle East Council of Churches) Gabi Habib har rätt när han säger:

*Värst för de palestinska kristna är det gudomliga sanktionerandet av deras lidande.*²³

Här har västvärldens kristna ofta svikit palestinerna genom att gudomligt sanktionera bortdrivandet av dem och fråntagandet av mark och ett liv i frihet och värdighet. Genom att knyta an till den religiösa diskursen med judarnas affinitet till det heliga landet och genom att använda den i ett politiskt sammanhang, har många kristna sett på bortdrivandet av palestinerna som en nödvändig del av Guds plan.

Politiskt har Väst svikit genom att oändliga rader av FN-resolutioner inte har omsatts i handling, ofta förhindrade därtill av Israel jämte USA, med vetorätt.

Sveket är redan märkbart i förhållande till den tidiga Balfourdeklarationen, 1917, där det med brittisk kolonial klartext står om ett nationellt hem för det judiska folket, och ”it being clearly understood that nothing shall be done which may prejudice

anknyter han till postkolonial tradition och ser Israel som ett imperium i raden av många, och redogör noggrant för imperiets kännetecken. Så

ar om alternativa ordalydelser, dvs hur de kan *läsas* högt i gudstjänsten, så att kyrkan etiskt tar ansvar för hur texterna ljuder i dag).

”Hur ser vägen ut från svek till solidaritet?”

bekräftas denna postkoloniala tradition utifrån ett palestinskt trettioårigt iakttagande av livet under ockupation och med ansvaret att försöka förstå den verklighet som församlingsborna lever i.²⁷

Mitri Rahebs teologi har kallats ”extremt kontextuell”.²⁸ Jag kan inte undanhålla mig från att citera Mitri Rahebs förord i en av hans sexton böcker, nämligen den om Betlehems belägring:

*”I am not sure if it is my destiny to write books during difficult times. But writing in such a context becomes an act of nonviolent resistance: resisting being silenced, resisting being a spectator, and resisting giving up. Writing under siege overcomes the siege imposed on us, and publishing while the apartheid-like wall is being built enables me, in a sense, to transcend the wall.”*²⁹

Mitri Rahebs teologi är kontextuell, så också alla andras som yttrar sig i dessa frågor, medvetna om det eller ej. Det är inte Mitri Rahebs teologi utan *situationen* som är extrem, och den början ska inte läggas på Mitri Raheb utan där den hör hemma, med postkolonialismens ord - på Imperiet och alla som gör att situationen vidmakthålls och till och med förvärras.³⁰

Hur ser vägen ut från svek till solidaritet? Förutom bönen, som jag tror är ett fundament i allt, så skulle jag vilja föra fram följande sju punkter:

1. Sjung inte Improperier!
2. Gör en version av Evangeliebokens texter som kan läsas i respekt för judar och andra minoriteter och med ett inklusivt språk (behåll den skriftliga bibelversionen men ge anvisning-

3. Stöd BDS, dvs bojkotta, upphör med investeringar och aktieplaceringar, främja sanktionsverket för att undanröja stöd till ockupationen av Palestina.³¹

4. Erkänn allas rätt i Israel och Palestina att leva i fred, rättvisa och säkerhet, med goda gränser.³²

5. Investera både i tid och ekonomi, i studier och vänskap med de kristna och kyrkorna i Palestina och jämte dem med kyrkorna i hela Mellanöstern. De står i ett kritiskt skede i vad som närmast kan beskrivas som ett inferno.

6. Arbeta för en palestinsk ekumenisk kommentar till kyrkoårets texter - det finns så mycken kontinuitet med Bibelns värld bevarade i språket och i människors erfarenhet i Palestina och det är som Mitri Raheb skriver, den kanske sista generationen av kristna palestinier som har möjlighet att föra vidare traditionen på detta sätt.

7. Arbeta för en interreligiös dialog som stärker hermeneutisk ödmjukhet och delande av mänsklig sårbarhet i ett tydligt avståndstagande mot alla kränkningar av människors värdighet och rättigheter, inklusive antisemitism, antijudiskhet och förnekande av palestinernas mänskliga rättigheter.

ANNA KARIN HAMMAR

Inspiratör till Teologifestivalen, stiftsadjunkt för själavård, Uppsala stift

Noter

1 PASSIA, Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs, Jerusa-

lem 1995, s.196ff.; s. 251ff. Jfr Göran Gunner o. Per Wirtén, Resa på helig mark. En resehandbok till Israel/Palestina, Verbum 1990 och Palestine & Palestinians. Guidebook, Alternative Tourism Group, Beit Sahour/Ramallah, Palestine april 2005.

2 www.kyrkanstidning.se/inrikes/improperierna-slopas-i-malmo-i-pask (27 mars) 2015-04-23

3 Tord Fornberg i ”Vem bar ansvaret för Jesu död?” i *Juden Jesus Jesus the Jew* 14 januari – 30 september 2013, Judiska Muséet i Stockholm, s.93-101.

4 Jesper Svartvik, Försoning och förvandling, Verbum 2014, s. 112.

5 Jesper Svartvik, Bibeltolkningens bakgrator. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid, Verbum 2006, s. 63ff.

6 Henrik Bachner, ”Judefrågan”. Debatt om antisemitism i 1930-talets Sverige, Atlantis Stockholm 2009: ”Antijudaismens rötter står att finna i den konflikt som uppstod i samband med att kristendomen frigjorde sig från sin judiska moderreligion och etablerade sig som en självständig och konkurrerande monoteism---Kristna definierade sig som det ’nya’ eller ’Sanna Israel’, som ett ’nytt förbund’ som ersatt det ’gamla’. Judendomens mission ansågs slutförd i och med Kristus. Judarnas omvändelse var emellertid viktig för den nya religionens legitimitet. När denna generellt sett uteblev väckte det förbittring. Judarnas nej till Kristus utgjorde ett hot mot kristendomens sanningsanspråk. Utmaningen besvarades genom en teologi som angrep judendomen och demoniserade dess anhängare.” (s. 161)

7 Raymond E. Brown et al, *The Jerome Biblical Commentaries Vol II*, s.22ff.

8 Lawrence M. Wills I ”The Gospel according to Mark” I Amy-Jill Levine and Marc Zvi Brettler, *The Jewish Annotated New Testament*, Oxford University Press, New York 2011, s. 56f.

9 “..the most Jewish and the most anti-Jewish of the Gospels.”, Adele Reinhartz i ”The Gospel according to John” i Amy-Jill Levine and Marc Zvi Brettler, *The Jewish Annotated New Testament*, Oxford University Press, New York 2011, s.152.

10 Anna Karin Hammar, Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament. Dopteologi i mötet mellan tradition och situation, Acta Universitatis Upsaliensis 22, Uppsala universitet 2009.

11 Anna Karin Hammar, Skapelsens mysterium, Skapelsens sakrament. Dopteologi i mötet mellan tradition och situation, Acta Universitatis Upsaliensis 22, Uppsala universitet 2009, s. 18, 167ff.

12 I samtal med Hans Ucko den 21 april 2015.

13 Katharina von Kellenbach i *Anti-Judaism in Feminist Religious Writings*, här apostroferad efter Jesper, Svartvik, Bibeltolknings bakgator. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid, *Verbum* 2006, s.84ff.

14 Jesper Svartvik, *Bibeltolknings bakgator*. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid, *Verbum* 2006, s.71ff.

15 Jesper Svartvik, *Bibeltolknings bakgator*. Synen på judar, slavar och homosexuella i historia och nutid, *Verbum* 2006, s. 75ff.

16 Habib Badr (chief editor), *Christianity. A History in the Middle East*, Middle East Council of Churches, Beirut 2005 (934 pages); Rania Al Qass Collings, *Rifat Odeh Kassis, Mitri Raheb, Palestinian Christians in the West Bank. Facts, Figures and Trends*, Diyar Publisher 2012; ; Johnny Mansour, *Arab Christians in Israel. Facts, Figures and Trends*, Diyar Publisher 2012; Jfr Viola Raheb, *Latin Americans with Palestinian Roots*, Diyar Publisher 2012.

17 Nora Kort i "Existence, Presence and Steadfastness" i *Cornerstone*, Issue 71, Spring 2015, s. 10.

18 Mitri Raheb, *The Invention of History. A Century of Interplay between Theology and Politics in Palestine*, Diyar Publisher 2011, s.14ff.

19 Den koloniala myten har ofta uttryckts som "a land without a people for a people without a land".

20 Mitri Raheb, *The Invention of History*

A Century of Interplay between Theology and Politics in Palestine, Diyar Publisher 2011, s.20. (min övers.)

21 PASSIA, *Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs*, Jerusalem 1995, s. 198.

22 Sune Fahlgren, *Ett sannings ögonblick*. Kairos Palestina, Studieförbundet Bilda 2010, s. 23.

23 Källa: Hans Ucko den 21 april 2015.

24 history1900s.about.com/cs/holocaust/p/balfourdeclare.htm 2015-04-23

25 "I utskottets resonemang om landet underströks --- att Svenska kyrkan måste starkt avvisa alla resonemang som innebär att anspråk på landområden motiveras med historiska eller religiösa argument. Jerusalem och många andra heliga platser i Israel-Palestina är heliga för judar, kristna och muslimer. Anspråk på dessa platser, liksom på andra landområden, kan dock inte på ett etiskt hållbart sätt grundas på något annat än folkrättens principer." Ekumenikutskottets betänkande 2001:1 Guds vägar – judendom och kristendom.

26 www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=944480 2015-04-23

27 Mitri Raheb, *Faith in the Face of Empire. The Bible through Palestinian Eyes*, Orbis Books, New York 2014. I svensk översättning: *Tro under occupation*. Palestinsk bibeltolkning, *Verbum* 2015.

28 Helene Egnell upprepar uttrycket två gånger i sin artikel "Hur många bollar kan

vi hålla i luften? i *Svensk Kyrkotidning* den 17 april 2015, s. 121.

29 Mitri Raheb, *Bethlehem besieged. Stories of Hope in Times of Trial*, Fortress Press, Minneapolis 2004, s. vii.

30 Jfr Joerg Riegers definition: "... empire - understood as massive concentrations of power which permeate all aspects of life and which cannot be controlled by one actor alone." i *Empire. The Christian Tradition. New Readings of Classical Theologians*, Kwok Pui-lan, Don H. Compier, and Joerg Rieger, Fortress Press, 2007, s. 3.

31 Boycott, Divestment and Sanctions (BDS). Jfr Kyrkans världsråds centralkommitté uttalade redan 1992 att kritik mot Israel är inte kritik av judendomen. I vårt eget land har Göran Rosenberg understrukit att antisionism inte är antisemitism eller anti-judiskhet i polemik mot bland andra Henrik Bachner.

32 Jfr Sune Persson, statsvetaren i Göteborg, som skrev den svenska statsvetenskapliga grundboken om Palestinakonflikten, och menade mot slutet av sitt liv att resolution 181 kunde tolkas så att alla kunde leva tillsammans i ekonomisk union och med respekt för varandra, ett slags enstatslösning. Jfr även Parallell states project med Mattias Mossberg m.fl., Lunds universitet. Fram till att en sådan lösning är möjlig är det ett folkrättsligt imperativ att hålla fast vid den jämvikt som erkännandet av två stater innebär.

ANNONSERA I SVENSK KYRKOTIDNING

Kvartssida 3.000 kr

Halvsida 5.000 kr

Helsida 8.000 kr

SVENSK
KYRKO
TIDNING

Annonsera i Svensk Kyrkotidning för att nå en bred läsekrets i hela Svenska kyrkan och bland den teologiskt intresserade allmänheten.

Vi använder ett modulsystem med tre storleksnivåer. Därför är det enkelt att direkt överblicka kostnaden.

Kontakta oss på annons@svenskakyrkotidning.se så berättar vi mer!